

**KOERSDOCUMENT
DUITSLANDSAMENWERKING
REGIO ACHTERHOEK**

Eén (grens)regio, één geluid

Voorwoord

Voor u ligt het koersdocument Duitslandsamenwerking Regio Achterhoek. Dit document is opgesteld door de Duitsland-coördinatoren in de Regio Achterhoek en geeft richting aan de grensoverstijgende samenwerking van de Regio met haar Duitse burens. Doel is om bestaande initiatieven te bestendigen en nieuwe kansen te identificeren en benutten zodat inwoners, ondernemers en organisaties optimaal gebruik kunnen maken van de mogelijkheden van het grensgebied.

Dit document is nadrukkelijk geen statisch beleidsstuk, maar een levend en dynamisch document. De grensregio is voortdurend in beweging en kansen ontstaan vaak vanuit bestaande relaties, maar ook vanuit nieuwe initiatieven. Het voorliggende koersdocument zal in samenspraak met het Algemeen Bestuur van de Regio Achterhoek jaarlijks geëvalueerd worden en waar nodig kan worden bijgestuurd, zodat deze blijft aansluiten bij actuele ontwikkelingen en kansen in de grensregio.

Het koersdocument wordt ter vaststelling aangeboden aan het Algemeen Bestuur van de Regio Achterhoek.

Inleiding

Samen sterk over de grens!

Vanuit de acht Achterhoekse gemeenten wordt zowel individueel als ook regionaal, elke dag met energie en overtuiging gewerkt aan één gezamenlijk doel: een sterke, toekomstgerichte samenwerking met onze Duitse burens. Want de grens mag er zijn op de kaart, in de praktijk voelen wij vooral verbinding.

Van economie en arbeidsmarkt tot onderwijs, zorg, mobiliteit en cultuur: goed Duitslandbeleid raakt het dagelijks leven van onze inwoners en bedrijven. Juist daarom wordt er veel energie gestoken in het benutten van kansen en het creëren ervan, barrières worden weggenomen en duurzame relaties worden opgebouwd met partners aan de andere kant van de grens.

In de Achterhoek vormt verbinden de basis van een sterke, economisch gezonde en toekomstbestendige regio. Samenwerking stopt niet bij de grens: juist in de relatie met Duitse partners ontstaat ruimte voor wederzijds begrip, kennisdeling en gezamenlijke ontwikkeling. Deze grensoverstijgende samenwerking groeit in vertrouwen, continuïteit en persoonlijk contact, en laat zich niet afdwingen of vastleggen in vaste kaders. Door te investeren in bestendige relaties, bouwen we aan een veerkrachtige regio waarin economische, maatschappelijke en culturele kansen samenkomen.

De Achterhoek en Duitsland kijken samen vooruit. Met enthousiasme, kennis van beide werelden en een groot netwerk, bouwen wij elke dag aan een verbonden en veerkrachtige grensregio.

1. Ambities

Inwoners, bedrijven, instellingen en overheden (de drie O's) moeten zonder barrières kunnen samenwerken, wonen, leren en ondernemen waardoor er een sterke, verbonden en toekomstbestendige grensregio ontstaat.

De investeringen die worden gedaan in de grensoverstijgende samenwerking moeten leiden tot daadwerkelijk merkbare resultaten voor inwoners én ondernemers.

De grens moet minder als scheidslijn maar juist als kans worden gezien, door de voordelen ervan nog vaker te benutten.

Grensoverstijgende samenwerking moet een steeds groter onderdeel worden bij het realiseren van de regionale ambities.

We werken aan een vliegwiel-effect door helder te communiceren en de resultaten zichtbaar te vieren.

2. Basis van samenwerking

We werken vanuit het principe van één (grens)regio die met één duidelijk geluid optreedt richting onze Duitse partners. Daarbij staan resultaatgerichtheid, praktische uitvoerbaarheid en een nuchtere aanpak centraal. We bouwen aan gelijkwaardige en duurzame partnerschappen, waarin we samen lerend en flexibel kunnen ontwikkelen. In alles wat we doen staat de meerwaarde voor inwoners en ondernemers voorop.

3. Organisatie & Governance

De Duitslandsamenwerking sluit naadloos aan op de werkwijze van de 8RHK Ambassadeurs en de Achterhoekse governance. De Duitslandcoördinatoren fungeren daarbij als aanjagers en regisseurs van de samenwerking, verspreid over de verschillende Achterhoekse gemeenten. De coördinatoren signaleren kansen, verbinden partners, ondersteunen projecten en versterken netwerken. Deze werkzaamheden bevinden zich vaak aan het "begin" van de grensoverstijgende samenwerking. Doel is om samenwerkingen te bestendigen en te borgen in de regio. Dat betekent onder meer dat de Achterhoekse gemeenten grensoverstijgende samenwerking verankeren in hun eigen organisatie, voldoende capaciteit en middelen beschikbaar stellen en actief deelnemen aan initiatieven en projecten. Op deze manier landt grensoverstijgende samenwerking ook voorbij de Duitsland-coördinatoren, in de organisaties en bij de inwoners.

Deze aanpak is stevig verankerd in de Achterhoek Visie 2050 en het Nationaal Programma Vitale Regio's (NPVR) en er wordt nauw samengewerkt met relevante regionale en grensoverstijgende netwerken. Daarnaast is de samenwerking ingebed in bestaande bestuurlijke structuren, zoals de Grenzhoppers Stuurgroep, de grensoverstijgende Landrätekonferenz, thematafels en de Euregio's.

4. Thema's

4.1 Lopende projecten en kansrijke thema's

Onderwijs en Arbeidsmarkt

Voor en namens de Achterhoek is de gemeente Aalten actief aangesloten bij het EDL. EDL staat voor "Euregionale Doorlopende Leerlijn". Het is belangrijk dat kinderen elkaar leren kennen aan weerszijden van de grens. EDL regelt schooluitwisselingen, sportevenementen en festivals.

Vanaf de basisschool tot aan de universiteit krijgt het thema "Euregionale competenties" de aandacht. We streven ernaar om ervoor te zorgen dat de grensregio's steeds meer naar elkaar toe groeien. Dat doen we bijvoorbeeld met behulp van innovatief onderwijsmateriaal, advies voor leerkrachten en subsidies voor schoolpartnerschappen als ook door onderzoek naar het thema (aansluiting) arbeidsmarkt en onderwijs.

Economie & Innovatie

Veel Achterhoekse ondernemers zien de meerwaarde van grensoverstijgende samenwerking met Duitsland nog onvoldoende. TECH.LAND (toelichting zie onder 5. Strategische netwerken en samenwerkingspartners) biedt juist dé kans om nieuwe markten te verkennen en innovatieve groeimogelijkheden te benutten. Daarom is er een regiocoördinator aangesteld die ondernemers bewust maakt van deze kansen en laat zien hoe TECH.LAND hun onderneming kan versterken. Hoewel de mentaliteit in de Achterhoek vaak is: "Wij redden ons wel", willen we duidelijk maken dat aansluiting bij TECH.LAND geen afhankelijkheid betekent, maar een strategische stap naar meer succes, nieuwe klanten, innovatiemogelijkheden en een sterker concurrentievoordeel.

Vrijtijdseconomie, toerisme en recreatie

In de regionale Achterhoekse vrijetijdsagenda is de Duitsland marktwerking opgenomen als speerpunt. De komende jaren wordt ingezet op de Duitse marktwerking door onder andere kennisprogramma's voor ondernemers te ontwikkelen. Deze kennisprogramma's worden georganiseerd door de Duitsland coördinator van Achterhoek Toerisme.

Energie & klimaat

FutureBEEing – Duurzame Transformatie van Bestaande Wijken in Nederland en Duitsland

Vanaf 1 januari 2024 is het project FutureBEEing gestart. Provincie Overijssel gaat samen met Nederlandse en Duitse organisaties woonwijken versneld verduurzamen in het Interreg A NL/DE-gebied. Het verduurzamen van woonwijken wordt geïntegreerd aangepakt en omvat verschillende aspecten zoals: klimaatadaptie, overstappen op hernieuwbare energie en warmte, verbetering van de levenskwaliteit, omgaan met demografische veranderingen en uitdagingen op het gebied van wonen. De komende vier jaar wordt 6,9 miljoen euro uitgetrokken voor het project FutureBEEing. Gemeente Aalten is vanwege de ligging aan de grens met Dinxperlo/Suderwick ook partner namens de Achterhoek.

Bron: Walk of Freedom

Natuur & landbouw

Grüne Woche:

De Internationale Grüne Woche (IGW) is 's werelds grootste consumentenbeurs voor landbouw, voeding en tuinbouw. Het is een evenement waar landen en regio's hun culinaire specialiteiten, innovaties en toeristische trekpleisters presenteren. Op de vooravond van de beurs vindt de NRW-Länderabend plaats waar bestuurders, zoals Landräte, Gedeputeerden, Burgemeesters en zelfs CdK's en andere relevante stakeholders elkaar ontmoeten om de netwerken.

Wij willen graag meedenken om de problemen rondom stikstof aan te pakken en als experimenteerregio de belangen van natuur en landbouw naast elkaar zetten. Wellicht door in contact te komen met de nieuwe minister. Daarnaast bekijken we welke projecten we met het waterschap doen.

Achterhoekfood en Öko-Modellregionen NRW Münsterland zijn aan het verkennen of er een samenwerking tot stand kan komen om meer regionale producten af te zetten in onze eigen regio('s). Beiden vanuit de eigen achtergrond en doelen. We staan hier aan het begin van een mogelijke samenwerking die over grenzen heen kijkt!

Mobiliteit & Bereikbaarheid

De samenwerking biedt grote kansen op het gebied van mobiliteit en bereikbaarheid. Door de grensligging met onder meer steden als Bocholt en Emmerich am Rhein op korte afstand is grensoverstijgende afstemming op dit thema essentieel voor inwoners, studenten en ondernemers en kan het hele praktische verbindingsnet leggen en grensbelemmeringen wegnemen.

De afgelopen jaren zijn al concrete resultaten geboekt. Zo is de busverbinding tussen Aalten en Bocholt versterkt, waardoor grenspondelaars en scholieren eenvoudiger de grens kunnen passeren. Ook kan met de Nederlandse OV-chipkaart gereisd worden tussen Arnhem en Emmerich en is een betere grensoverstijgende fietsinfrastructuur onderzocht.

Kansen liggen vooral in verdere integratie van openbaar vervoer, zoals het beter op elkaar afstemmen van dienstregelingen en tarieven, en het verder implementeren van een grensoverstijgend fietsnetwerk. Ook digitalisering kan bijdragen aan een beter verbonden grensgebied.

Preventie & Zorg

Naar aanleiding van de grensoverstijgende Landrätekonferenz 2024 en een lezing van dr. Alexander Friedrich van de Universitätsklinik Münster over preventie is een werkgroep opgericht met partners van het UKM, de Provincie Gelderland en Overijssel, Kreis Borken en Regio Achterhoek om gezamenlijk een preventie-initiatief te ontwikkelen. In het kader van de Grenzlandkonferenz op 2 december 2026 in Bocholt willen zij een side-event organiseren: de "Präventions-Top 2026". Dit gebeurt via een tweetrapsaanpak: eerst een praktijkgerichte analyse van rollen, initiatieven en thema's in het eerste halfjaar van 2026, gevolgd door de inhoudelijke voorbereiding van het evenement en mogelijke vervolgstappen zoals gezamenlijke projecten of een INTERREG-aanvraag in de tweede helft van het jaar.

Veiligheid & weerbaarheid

Vanaf januari 2026 start Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland (VNOG) met een regionale pilot voor gemeentelijke noodsteunpunten. De gemeente Nunspeet, Ermelo, Aalten (landelijk gebied) en Harderwijk (stedelijk gebied) nemen deel.

Noodsteunpunten zijn geen opvanglocaties, maar centrale plekken waar inwoners tijdens een crisis terecht kunnen voor informatie, communicatie en eerste ondersteuning. De locaties worden uitgerust met onder meer een noodaggregaat en communicatiemiddelen. Ze worden zo gekozen dat ze voor inwoners goed bereikbaar en duidelijk herkenbaar zijn. Er wordt onder meer bekeken hoe vrijwilligersinitiatieven en burgerinitiatieven hierbij betrokken kunnen worden.

Gemeente Aalten vervult in de Achterhoek de rol van noodsteunpunt vanwege de unieke ligging aan de grens (Dinxperwick). Er wordt zeer nauw samengewerkt en afgestemd met gemeente Bocholt.

Cultuur & Maatschappelijke samenhang

Op het gebied van cultuur wordt op diverse terreinen intensief samengewerkt. In 2025 is een reizende tentoonstelling ontwikkeld over de queer bijdragen aan de Europese cultuur. Dit project, We Are Part of Culture, werd bekroond met de Grenslandprijs.

Daarnaast vond in 2024 in Kult Vreden een tentoonstelling plaats met 55 kunstwerken van zowel Duitse als Nederlandse kunstenaars.

Ook is er het regioprogramma 80 jaar Vrijheid. Deze samenwerking tussen de Achterhoek, de Liemers en de Duitse grensregio bouwt voort op eerdere initiatieven, zoals Gelderland Herdenkt/ 75 jaar Vrijheid. Het doel is om ontmoeting, uitwisseling, bewustwording en een toekomstbestendige samenwerking rondom vrijheid en vrede te stimuleren.

Bron: Walk of Freedom

4.2 Prioritaire thema's

Bovenstaande thema's maken duidelijk dat grensoverstijgende samenwerking op veel gebieden plaatsvindt en dat er nog meer kansen te identificeren zijn. Om focus aan te brengen en de beschikbare menskracht en middelen realistisch in te zetten kiest de Regio Achterhoek voor een aantal prioriteiten, te weten:

- **Onderwijs en arbeidsmarkt:** Het versterken van de grensoverstijgende arbeidsmarkt met als belangrijk voorbeeld het bestaande EDL-project.
- **Economie en Innovatie:** Economische ontwikkeling passend bij de eigen regionale identiteit met als belangrijk voorbeeld TECH.LAND.
- **Maatschappelijke samenwerking:** Op het gebied van veiligheid, weerbaarheid en maatschappelijke verbinding ontstaan steeds meer initiatieven die bijdragen aan een sterke grensregio.
- **Mobiliteit en Bereikbaarheid:** Een goed verbonden grensregio zien wij als een voorwaardelijkheid voor de verdere ontwikkeling van grensoverstijgende samenwerking.
- **Bestuurlijke samenwerking en netwerkvorming:** Grensoverstijgende bestuurlijke samenwerking tussen gemeenten, Regio Achterhoek, Kreis Borken en de Bezirksregierung Münster is essentieel omdat maatschappelijke en economische uitdagingen zich niet aan landsgrenzen houden. Door intensief samen te werken kunnen partijen kennis, middelen en oplossingen delen, wat leidt tot sterkere regionale ontwikkeling en betere kansen voor inwoners en bedrijven. Het actief onderhouden en verder uitbouwen van dit netwerk is daarbij cruciaal, omdat vertrouwen en duurzame relaties de basis vormen voor succesvolle samenwerking op de lange termijn.

Deze prioriteiten betekenen niet dat alle andere thema's terzijde geschoven worden maar maakt duidelijk waar momenteel de meeste urgentie gezien wordt.

5. Strategische netwerken & samenwerkingspartners

De Achterhoekse Duitsland samenwerking staat niet op zichzelf en is verbonden met bestaande netwerken en organisaties. Dit versterkt de uitvoeringskracht en versnelt realisatie.

- **Grenzhoppers** heeft als doel het versterken en bevorderen van de grensoverstijgende samenwerking in het grensgebied van de Regio Achterhoek en de Kreis Borken door middel van ontmoetingen, informatie-uitwisseling en regionale partners. De burgemeesters van de betrokken gemeenten vormen samen een stuurgroep die twee keer per jaar bijeenkomt om bottom-up ontstane initiatieven te ondersteunen, te faciliteren en bestuurlijk op te schalen. Daarnaast biedt de stuurgroep een platform om de burgemeesters regelmatig persoonlijk met elkaar in gesprek te laten gaan over grensoverstijgende samenwerking en actuele ontwikkelingen. De EUREGIO en de Kreis Borken nemen hierbij een adviserende rol in.

- De **Provincie Gelderland** werkt intensief samen met Duitse regio's om kansen in de grensregio beter te benutten. Dat gebeurt onder meer via organisaties zoals Euregio's en Europese programma's zoals INTERREG. De samenwerking richt zich op economische ontwikkeling, innovatie, mobiliteit en het verbeteren van de grensoverstijgende arbeidsmarkt. Ook stimuleert de Provincie de samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen en overheden aan beide kanten van de grens. Zo wil Gelderland wonen, werken en ondernemen over de grens makkelijker maken. In de Provincie Gelderland ligt de basis voor het grensoverstijgend beleid vooral in de Europa-agenda Gelderland. In deze agenda staat hoe de provincie samenwerkt met Europese regio's, waaronder nadrukkelijk de Duitse grensregio's. Daarnaast wordt het beleid concreet uitgewerkt in de Uitvoeringsagenda Grensoverstijgende Samenwerking Gelderland, waarin projecten en prioriteiten met Duitse partners zijn vastgelegd. Samen vormen deze documenten de beleidsbasis voor samenwerking met Duitse regio's op thema's zoals economie, innovatie, mobiliteit en arbeidsmarkt.
- De **Provincie Overijssel** werkt intensief samen met Duitse regio's om de grens minder een barrière en juist meer een kans te maken. Dit gebeurt onder meer via organisaties zoals EUREGIO en Europese programma's zoals INTERREG. De samenwerking richt zich vooral op economie, innovatie, mobiliteit en arbeidsmarkt in de grensregio. Ook worden kennisinstellingen zoals de Universiteit Twente betrokken bij gezamenlijke onderzoeks- en innovatieprojecten. Zo wil Overijssel werken, studeren en ondernemen over de grens makkelijker maken.
- De **Grenslandagenda** vormt het overkoepelende strategische kader voor grensoverstijgende samenwerking tussen Nederland en Duitsland. De grenslandagenda 2025-2026 biedt haakjes voor de regio Achterhoek op thema's als mobiliteit & bereikbaarheid, onderwijs & arbeidsmarkt, veiligheid, data-gedreven werken en energie. Door deze gezamenlijke doelstellingen te verbinden met regionale doelstellingen kan de regio Achterhoek eigen grensoverstijgende initiatieven en belangen beter laten landen in breed gedragen Nederlands-Duitse ambities.
- **TECH.LAND** (internationaal ecosysteem gericht op techniek en innovatie) De regio Oost-Nederland (Gelderland en Overijssel) en Noordrijn-Westfalen (Münsterland en Emscher-Lippe) staan onder toenemende nationale en internationale concurrentiedruk op het gebied van economische ontwikkeling, talent en investeringen. Om hierop te anticiperen is TECH.LAND opgezet als een grensoverstijgend technologisch ecosysteem binnen de Euregio, met sterke verbindingen naar Europa. Het programma richt zich op sleuteltechnologieën zoals batterij- en waterstoftechnologie, circulaire economie, Health & MedTech, geavanceerde maakindustrie en robotica, en ontwikkelt daarnaast domeinen als ChipTech, Defensie en internationaal talent. De aanpak van TECH.LAND kan gezien worden als versterking van het ecosysteem Achterhoek Verbindt.
- **Euregio's** (Samenwerkingsverbanden NL/DLD met focus op projectontwikkeling en kennisuitwisseling)

In de "Achterhoekse grensregio" wordt actief gewerkt aan grensoverstijgende samenwerking door twee verschillende Euregio's, de Euregio Rijn-Waal vanuit Kleve en de EUREGIO vanuit Gronau. Beide Euregio's doen dit voor een eigen werkgebied. Alle Achterhoekse gemeenten zijn lid van één of twee Euregio's, waarbij het voor de Regio Achterhoek als geheel nog zaak is om nadrukkelijker verbinding te zoeken bij de Euregio Rijn-Waal.

Zowel de EUREGIO als de Euregio Rijn-Waal vervullen een belangrijke brugfunctie tussen lokale & regionale ambities en grensoverstijgende kansen. De Euregio's beschikken over een breed netwerk van Duitse overheden, kennisinstellingen, ondernemers & maatschappelijke partners. Daarnaast zijn de Euregio's uitvoeringsorganisaties van het INTERREG-programma INTERREG Deutschland-Nederland, een substantiële financieringsbron. Zij helpen bij het ontwikkelen van projectideeën, verbinden van partners, subsidieaanvragen en projectbegeleiding. Ook hebben beide Euregio's een belangrijke rol in de informatievoorziening voor onder andere grenswerkers en aanpak van fiscale en sociale belemmeringen via hun Grensinfopunten (GIP's). Hierbij helpen ze bij het beter benutten van de grensoverstijgende arbeidsmarkt.

- Het **Waterschap Rijn en IJssel** werkt intensief samen met Duitse partners omdat veel beken en rivieren in het beheergebied de grens met Duitsland oversteken. Samen met Duitse waterbeheerders en deelstaten wordt gewerkt aan waterkwaliteit, waterveiligheid en het voorkomen van wateroverlast en droogte. Dit gebeurt onder andere via gezamenlijke projecten en kennisuitwisseling binnen Europese programma's zoals INTERREG. Ook wordt samengewerkt in internationale stroomgebiedorganisaties rond de Rijn en de IJssel. Zo zorgen de partners ervoor dat waterbeheer aan beide kanten van de grens goed op elkaar aansluit.
- De **Grensoverstijgende Landrätekonferenz** is een gremium waarin de Landräte uit de Kreisen Borken, Steinfurt, Warendorf, Coesfeld, de burgemeester van de stad Münster, de EUREGIO Gronau, de portefeuillehouder grensoverstijgende samenwerking van de regio Achterhoek en de gedeputeerden van de provincies Gelderland en Overijssel samenkomen. Binnen dit platform worden gezamenlijke thema's besproken, afgestemd en worden ook besluiten genomen om samenwerking over de grens te bevorderen en te voorzien van bestuurlijke draagkracht.

6. Waar koersen we op?

We versterken de grensoverstijgende samenwerking door actief te monitoren wat onze inspanningen opleveren voor de regio en haar partners. Met een scherpe focus op de kwaliteit van de samenwerking met Duitse partners, vergroten we de zichtbaarheid en herkenbaarheid van de Achterhoek als krachtige grensregio. We werken doelgericht aan het verminderen van barrières en knelpunten aan de grens en stimuleren nieuwe verbindingen tussen inwoners, ondernemers en instellingen. Daarbij sluiten we naadloos aan op de Duitslandagenda van Provincie Gelderland, Euregio's en toonaangevende netwerken zoals TECH.LAND, zodat elke stap bijdraagt aan een sterkere, nog meer verbonden grensregio.

7. Tot slot

Met dit koersdocument leggen we een duidelijke koers neer voor de Duitslandsamenwerking van de Regio Achterhoek: praktisch, resultaatgericht en geworteld in wederzijds vertrouwen. Het biedt houvast voor de komende jaren, zonder de ruimte te ontnemen voor nieuwe initiatieven en onverwachte kansen.

We roepen alle betrokkenen op om actief bij te dragen aan uitvoering, monitoring en jaarlijkse evaluatie. Laten we successen delen, knelpunten samen oplossen en zichtbare resultaten vieren, zodat onze inwoners en bedrijven daadwerkelijk profiteren van een sterker grensgebied. Samen versterken we mobiliteit, onderwijs en arbeidsmarkt, economische ontwikkeling, maatschappelijke weerbaarheid, culturele verbondenheid en (grensoverstijgende) bestuurlijke samenwerking. Dit koersdocument blijft een levend instrument: blijf meedenken, verbinden en vernieuwen. Zo bouwen we samen aan een toekomstbestendige Achterhoek, waarin de grens niet scheidt maar verbindt.

